

com/commentisfree/2015/aug/25/the-guardian-view-on-britains-response-to-the-syrian-refugee-crisis-morally-bankrupt 14. Together Now: Reuniting refugee families [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://togethernow.org.uk/> 15. Wir zusammen – Die Integrations-Initiative der deutschen Wirtschaft [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.wir-zusammen.de/home> 16. 38 Degrees [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://home.38degrees.org.uk/>.

**Цілюрик Т.В., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ**

МИГРАЦИОННЫЙ КРИЗИС В СОЦИАЛЬНОЙ РЕКЛАМЕ ВЕЛИКОБРИТАНИИ И ГЕРМАНИИ

Статья посвящена исследованию текстов социальной рекламы Великобритании и Германии, которые связаны с миграционным кризисом и отношением к беженцам. Сравняется использование художественных приемов, стратегий влияния на адресата и эмоциональное наполнение текстов социальной рекламы двух стран.

Ключевые слова: социальная реклама, миграционный кризис, эмотивность, коммуникативные стратегии, креолизация.

**Tsyliuryk T.V., PhD student
Taras Shevchenko National University of Kyiv**

MIGRATION CRISIS IN SOCIAL ADVERTISING OF GREAT BRITAIN AND GERMANY

The article is dedicated to the study of social advertising texts in Great Britain and Germany on the issues of migration crisis and the attitude towards refugees. The use of stylistic devices, strategies of influence on the addressee and emotionality of social advertising texts of both countries are compared.

Keywords: social advertising, migration crisis, emotionality, communicative strategies, creolization.

УДК 811.161.2

**Цурик А.С., магістр
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ**

ВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ В СУЧАСНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ПРОМОВІ

У статті проаналізовано стилістичні особливості політичних промов Президента України. Об'єктом дослідження виступає політична маніпуляція як система засобів ідеологічного та духовно-психологічного впливу на масову свідомість.

Ключові слова: політична маніпуляція, публічне мовлення, промова, політична промова.

На сьогодні формування та розвиток мови зазнає потужного впливу ЗМІ, тому мовознавча наука має піклуватися про розвиток національних засобів і способів комунікації.

Наявне цілком закономірне твердження, що засіб вираження думки й уміння її донести – це цілком різні речі. Розуміння мовних законів публічного мовлення, виховання мовленнєвої культури, чуття мови, уміння досконало володіти словом – ось ті складники, ті основні чинники, що створюють справжнього досконалого оратора. Незнання чи нерозуміння закономірностей усного мовлення, відсутність мовного чуття призводить до зниження дієвості та виразності публічного виступу.

Актуальність нашої роботи полягає у тому, що технології маніпулятивного впливу можуть застосовуватися не лише між окремими індивідами, але й впливати на масову свідомість реципієнтів. Політичне маніпулювання широко розповсюджується на різні сфери суспільно-політичного життя людини, створюються окремі інститути, які впроваджують методи прихованого впливу. Вивчення цієї проблеми дасть змогу підвищити політичну культуру населення, вберегти себе від можливих прихованих атак та критично оцінювати дійсність.

Мета нашої роботи полягає у тому, щоб проаналізувати стилістичні особливості офіційних політичних промов Президента України.

Мета зумовлює реалізацію таких **завдань**:

- дослідити зміст понять «публічне мовлення», « публічний виступ»;
- дати визначення промові;
- встановити особливі характеристики, притаманні публічній промові;
- проаналізувати характерні лексико-семантичні особливості промов як засобів прихованого впливу.

Предметом дослідження є лексико-семантичні та структурні особливості українських політичних промов глави держави, Петра Порошенка за період від 24 серпня 2015 року по 22 січня 2016 року.

Публічне мовлення є одним із жанрових різновидів мовленнєвої діяльності.

Публічне мовлення – це особливий тип дискурсу, створюваний за законами риторики, орієнтований на переконання, що зумовлює його інтеграційну природу [7, с. 76].

Залежно від змісту, призначення, форми чи способу виголошення **публічний виступ** поділяють на такі жанри, як доповідь, репортаж, бесіда, диспут, лекція, промова [2]. Доповідь, репортаж, лекцію та промову можна віднести до монологічних жанрів виступу, а бесіду та диспут – до діалогічних.

Промову визначають як усний виступ із метою висвітлення певної інформації та впливу на розум, почуття, а також волю слухачів. Відзначається логічною стрункістю тексту, емоційною насиченістю та вольовими імпульсами мовця [2]. Публічна комунікаційна дія вирізняється концентрацією низки якостей: емоційністю, чіткістю постановки проблем, насиченістю, конкретністю, дієвістю, а також стислими часовими межами [4]. У Словнику української мови **промова** визначена як публічний виступ із якого-небудь приводу; текст такого публічного виступу [8]. На відміну від наукового реферату або доповіді, промова не має на меті повчати та спонукати за допомогою певних аргументів, а хоче переконати аудиторію, щоб здобути її прихильність [4].

Отже, на основі цих визначень можемо запропонувати наше: **промова** – це вид публічного монологічного мовлення, що виголошується на офіційних заходах із метою

інформування та за допомогою емоційно-виразного виголошення впливає на волю слухачів.

Розрізняють політичні промови та вітальні промови. Розглянемо детальніше основні ознаки політичної промови.

У підручнику Л.І Мацько, О.М. Мацько «Риторика» визначення політичної промови подається як «заздалегідь підготовлений гострополітичний виступ з позитивними чи негативними оцінками, обґрунтуванням, конкретними фактами, з накресленими планами, перспективою політичних змін» [3].

Офіційна промова має значний вплив на масову свідомість слухачів, тому спікер дуже ретельно добирає виражальні засоби, тему промови, яка має бути актуальною на момент виголошення, її форму та зміст. Публічному мовленню притаманні пафос, експресивне інтонування, імпровізація, використання звертань, аргументів та покликання на власний досвід.

Аналіз ілюстративного матеріалу допоможе нам краще сприймати і розуміти текст, наскільки мовець самостійний у своїх поглядах, чи, навпаки, наскрізь популістичний. У цьому дослідженні ми проаналізували три офіційні промови Президента України Петра Порошенка:

1. Звернення Президента України з нагоди Дня Соборності України за 22 січня 2016 року.
2. Виступ Президента України під час проведення Маршу Незалежності 24 серпня 2015 року, м. Київ.
3. Звернення Президента до депутатів Верховної Ради України 18 лютого 2016 року.

Перше, без чого неможлива будь-яка промова і виступ політичного діяча, – це звернення до громадян. Ці конструкції поширені і розбудовані у такий спосіб, щоб привернути увагу всіх без винятку людей, нерідко вони бувають акцентуаційні, з покликанням на рід зайнятості, професію і т.п., що створює ефект особливого ставлення, виокремлення з-поміж усіх та індивідуальної значущості. Ми також помітили, що протягом виступу звертання можуть використовувати більше одного разу, це зумовлено потребою тримати увагу слухачів і акцентувати на тому, що виступ відбувається безпосередньо для них. Наприклад, *Дорогі співвітчизники!; Дорогий Український народ!; Шановні, високоповажні та дорогі українські воїни! І ті, хто зараз тут; і ті, хто в цю годину в окопах, на фронті; Шановні учасники маршу!; Дорогі мої співвітчизники!; Шановні народні депутати.*

Характерною рисою публічного мовлення є невимуженість і певна свобода вибору мовних засобів. Однак ця обставина не надає права ораторові нехтувати загальноприйнятими мовними нормами. Однак не виключене і вживання слів із негативною образливою семантикою. Деякі дослідники вважають, що такі емоційні слова можуть відчутніше впливати на слухачів, змінювати сприйняття повідомлення, а в окремих випадках і прийняття важливих кроків, таких як початок або закінчення війни [6]. Наприклад, у цих промовах Порошенко нерідко дає образливі найменування противникам України, проросійським силам, окремим українським політикам: *...ви вселите в мільйони співвітчизників ще більшу віру у боєздатність нашого війська, у*

його спроможність стримати орду; **Російське збройне угруповання** поблизу нашого кордону на Сході; «Москва-воєнторг» поставив **бойовикам до 500 танків...**; Це відбудеться **не зі злого задуму, а в силу короткозорості**; ...повернути до бюджету награбоване **організованим злочинним угрупованням Януковича**.

З тим самим функціональним навантаженням вживаються і жаргонізми, наприклад: *Ми всі як один **прикипаємо** до екранів, коли грає наша збірна з футболу; Якщо сьогодні під час голосування у сесійній залі він буде **вихолощений**, запровадження безвізового режиму буде відкладене.* Зафіксований факт використання такого художнього засобу як аллюзія: *А от Новоросія – такий же міф, як у відомого письменника Толкієна, країна Мордор, Мордор (синд. Mordor, у перекладі – це «Чорна країна») – країна, яка існувала у вигаданому світі Середзем'я Джона Р.Р. Толкієна «Володар Пернів» і була осередком сили Чорного Володаря Саурона.*

Ще одним важливим аспектом є використання запозиченої лексики і термінології, що більш властиво офіційно-діловому та науковому мовленню, а також скерованість тексту на інтелектуальних та освічених слухачів: *...залучаємо артилерійські та інші підрозділи **адекватної потужності** для протидії противнику після повідомлення ОБСЄ.; Відновлення територіальної цілісності України є нашим головним **пріоритетом**.; Проте значне використання наукової лексики може зробити мовлення незрозумілим. Наприклад, ...**консолідує** нас єдина державна мова, – це українська; **порядок денний**; **деокупація** Криму; **ціна ескалації**; **індексації зарплат**; зміни в частині **децентралізації**; **формалізації рішення**.*

Нами було помічено вживання іронічного висловлювання щодо внесення депутатами змін до законів про безвізовий режим: *Та от що насторожує, і навіть тривожить, так це бажання деяких депутатів і цілих комітетів **«полішити»** ці документи, саме слово **полішити** має позитивну семантику, але у нашому тексті виражає негативну оцінку. Цей факт іронічного мовлення Президента України засвідчує офіційний сайт Президента, де не намагалися приховати чи замінити вираз на більш доречно висловлювання. Це свідчить про те, що саме у такій дошкульній формі глава держави зауважує намагання деяких політичних сил внести непотрібні зміни до документів.*

Як вже зазначалося, для усного публічного виступу / промови важливими засобами впливу є вдало дібрані тропи.

Метафора – це найпоширеніший і найпродуктивніший у риторичі троп. Метафора виконує кілька функцій: пізнавальну, номінативну й образну [5]. Вона здатна швидко й точно активізувати перцептивні можливості слухача, викликати спрогнозований відгук у свідомості й почуттях: *15-го року ми не просто вистояли і зберегли країну – ми **змінили порядок денний** (у знач. Обрали європейський шлях розвитку); **I – залізну витримку**; **Маємо розуміти: найменший необережний крок може стати фатальним**; **Результатом умілих дій українських підрозділів став нещодавній провал наступів ворога**; **Україна й українці вистояли, витримали удар**; **Прагнення зірвати ухвалення змін до Конституції, або поховати Мінські угоди**; **Правила приєднання до престижного клубу країн з безвізовим режимом**.*

Епітети належать до загальновідомих словесних художніх засобів. Це художнє, образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища,

предмета, поняття, дії: ...**неподільне ціле** з усіх українських земель...; Слова Ліни Костенко найбільш влучно передають **напружену атмосферу**.

У промові також використано приклади найвищого ступеня порівняння: *Вітаю вас з Днем Соборності, з, можливо, одним з найбільш важливих свят для нас зараз; Такі надскладні завдання, як повернення України на Донбас та деокупація Криму; Надважливий обов'язок влади на осінь – забезпечити чесні місцеві вибори; Вірю, що найважче відступає в минуле*.

Іншим важливим елементом промови є слова та конструкції, що повторюються. Їхня функція – залишитися в пам'яті адресатів, підкреслити і нав'язати думку, яка є важливою для мовця. Наприклад, у фрагменті **Соборність – це неподільне ціле з усіх українських земель. Соборність – це велика міцна родина для всіх громадян України**. Повтори здатні впливати емоційно, особливо, якщо це анафоричні повтори, коли початок кожного нового речення дає одне й те ж слово: **У нас – спільне минуле, і проблеми – однакові. І ми гуртом радіємо, і гуртом сумуємо. У нас спільний ворог, і мета – спільна**. Ще один використаний художній засіб – епанафора: *Ми остаточно сформувалися як єдина українська політична нація. Нація, яка, говорячи словами відомого філософа-державника...*

Формулюючи питання, під час виголошення промови, доповіді оратор спрямовує увагу аудиторії на пошуки головного в пропонованій інформації, наприклад: *Чи означає все це, що ворог відмовився від ідеї прямого вторгнення чи наступу бойовиків вглиб України? Ні; Чи є ця загроза невідворотною? Вже ні; Що маю на увазі? Наприклад, спроби проголошувати походи або на Київ, або, навпаки, заклики до негайного переможного маршу на Москву*, а далі, даючи відповідь на кожне поставлене питання, спікер може пропонувати аудиторії найбільш повні висновки.

Для підсилення ефекту невимушеності публічного виступу інколи мовець вдається до діалогу з опонентом, що будується за моделлю питання-відповідь. Це дає можливість і спростовувати хибні думки та теорії, і сприяє доказовості висловлення, дозволяє в простіший спосіб надавати аргументацію.

Привернути увагу слухачів до певної ідеї, думки, висловити своє ставлення до неї, зацікавити слухача і спонукати його розділити з мовцем це ставлення – мета використання в публічному мовленні емоційних окличних конструкцій, наприклад: *А всіх, хто зміцнює країну в тилу, хто просто любить свою Україну, я закликаю до єдності, єдності і ще раз єдності!; І вічна їм слава!; Не пропало, дороги мої!; Ми за мир, але ми не пацифісти!*

Цитування не часто представлене у президентських промовах, але П.О. Порошенко використав висловлювання видатних класиків і непряме цитування: *Існування нації – це щоденний плебісцит», – казав відомий французький філософ Ернест Ренан; Ми воїни. Не ледарі. Не лежні./І наше діло – праведне й святе!/Бо хто за що, а ми – за незалежність./Отож – нам так і важко через те./Дорогий Український народ! (Ліна Костенко)*. Звертання до традицій, до слів визнаних авторитетів має підкреслити значущість тих чи тих дій, вчинків, сформувати й утвердити в слухачів певні вірування. Для більшої переконливості вживається також покликання на

власний досвід: *Ніколи не забуду того сплеску українського патріотизму, який – я бачив на власні очі – демонстрував синьо-жовтий Донецьк під час Євро-2012.*

Також головною особливістю публічного мовлення має бути його простота і зрозумілість для всіх, для цього використовують фразеологізми, афоризми, крилаті вислови, що відтворюють національний колорит і роблять мовлення менш штучним: ***Поважає, бо боїться; Двадцять п'ятий рік Незалежності мусимо пройти, як по крихкому льоду; Ворог знає, що ми готові дати відсіч; Зрештою, сіяння паніки, зневіри та депресії: «все пропало».***

Відомо, що для різних жанрів публічного мовлення характерними є різні методи членування мовного потоку для забезпечення сприймання інформації. Це, наприклад, використання коротких простих речень: *Минулого січня це стояло питання: як вжити. Тепер стоїть питання: як стати успішною країною. Цього року реформи почитуть приносити результати. Все у нас виїде; Нам потрібна консолідація; Сьогодні ми сильніші, ніж учора. Нас не можна поневолити чи зламати.*

Також цікавою особливістю промов Президента є посилання на факти з історії України, введення їх у текст демонструє, що ми всі маємо спільне минуле, є творцями історії, і показовий приклад, щоб не допускати тих самих помилок у нашому спільному майбутньому: *Я підписав указ «Про заходи з відзначення сторіччя події Української Революції 1917–21 років». Це саме про ті часи, коли український народ поставив на порядок денний своє право на незалежне життя. Коли ми окреслили своє місце на політичній карті Європи. Коли виникла Центральна Рада, постали Гетьманат і Директорія. Коли було проголошено незалежну Українську Народну Республіку і укладено Акт злуки, річницю якого ми, власне, сьогодні і відзначаємо. Але є один висновок з тих буремних подій, який має практичне значення для сучасних політиків і для всіх громадян. Тоді ненависть до України виявилася спільним знаменником що для червоної, що для білої Росії.*

Варто відзначити нетипове завершення виступу словами *Слава Україні, соборній, єдиній, неподільній Україні!; Слава Збройним Силам України! Слава Українському народу! Україні – слава!* У ньому прозвучали не звичні подяка чи прощання, а побажання-вигук *Слава Україні!*, що набув особливого значення у зв'язку з останніми подіями в Україні (починаючи від Революції Гідності), наповнений додатковою семантикою – співвіднесенням більше із сучасним і майбутнім, ніж із минулим.

Отже, особливостями офіційної промови можна вважати її зміст, функції, проблематику, добирання специфічної лексики та засобів виразності, які могли б бути характерними для цього виду діяльності комунікативних стратегій і тактик.

Усі офіційні промови починаються із вітального слова до українців. Головною особливістю публічного мовлення є його певна невимушеність і зрозумілість для кожного, тому йому притаманна свобода вибору мовних засобів. Для того, щоб мовлення впливало на адресатів, було успішним та ефективним, політики у своїх промовах використовують порівняння, антитези, метафори, епітети, перифраз, не виключене вживання слів із негативною, подеколи з образливою семантикою, такі слова дівіше і відчутніше впливають на сприйняття повідомлюваного.

Ще одним аспектом публічного мовлення є використання термінів та слів іншомовного походження, однак частотне їх використання може зашкодити розумінню та сприйняттю інформації.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку полягають в аналізі та порівнянні політичних офіційних промов для не україномовної аудиторії та вітальних промов, їх особливостей, стилістичних засобів реалізації та методів впливу, а також у розробці пропозицій щодо ефективності політичних публічних виступів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бурмістенко Т.В.* Французька офіційна промова: типологія і прагмакомунікативна специфіка // Мовні і концептуальні картини світу : наукове видання : [збірники] / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Б-ка ін-ту філології. – Київ, 2012. – Вип. 41, ч. 1. – С. 166-180. 2. *Гриценко Т.Б.* Етика ділового спілкування Навчальний посібник / Т.Б. Гриценко – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с. 3. *Мацько Л.І.* Риторика: Навч. посіб. – 2-ге вид., стер. / Л.І. Мацько, О.М. Мацько. – К. : Вища школа, 2006. – 311 с. 4. *Паніна Н.В.* Українське суспільство 1994 – 2005 : соціологічний моніторинг / Н.В. Паніна. – Київ : Наук. думка, 2005. – 160 с. 5. *Пономарів О.Д.* Стилістика сучасної української мови : Підручник / О.Д. Пономарів. – Київ : Либідь, 1993. – 248 с. 6. *Різун В.В.* Лінгвістика впливу: монографія / В.В. Різун, Н.Ф. Непийвода, В.М. Корнєв. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – 148 с. 7. *Сагач Г.М.* Риторика: [навчальний посібник] / Г.М. Сагач – К. : Видавничий Дім, «Ін Юре», 2000. – 568 с. 8. Словник української мови: В 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970-1980. – 4545 с. 9. Сучасна українська літературна мова: підручник / А.П. Гриценко, Л.І. Мацько, М. Я. Плющ і ін.; [за ред. А. П. Гриценка]. – 3-тє вид. доп. – К. : Вища школа, 2002. – 439 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. <http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-pid-chas-provedennya-marshu-nezal-35841>
2. <http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-z-nagodi-dnya-sobornosti-ukra-36643>
3. <http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-do-deputativ-verhovnoyi-radi-ukrayini-36754>

*Цурик А.С., магістр
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ*

ВЕРБАЛЬНЫЕ МЕТОДЫ ВЛИЯНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ РЕЧИ

В статье проанализировано стилистические особенности политических речей Президента Украины. Объектом исследования выступает политическая манипуляция как социально-психологическая категория, как система средств идеологического и духовно-психологического воздействия на массовое сознание.

Ключевые слова: политическая манипуляция, публичная речь, речь, политическая речь.

VERBAL MEANS OF INFLUENCE IN MODERN POLITICAL SPEECH

This article analyzes the stylistic features of political speeches by President of Ukraine. Object of research are the political manipulation as a socio-psychological category, as the system of means of ideological, spiritual and psychological impact on the public consciousness.

Key words: *political manipulation, public speaking, speech, political speech.*

УДК 811.111'27:165.194:087.5

Чаюк Т.А., асп.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

КОНЦЕПТ PLAY ЯК ЦІННІСНИЙ ЕЛЕМЕНТ ДИТЯЧОЇ КАРТИНИ СВІТУ

У статті розглянуто концепт PLAY (дитяча гра) в семантичному просторі текстів англomовної дитячої літератури. Виявлено компоненти концепту і мовні засоби його репрезентації.

Ключові слова: *концепт, мовні засоби репрезентації концепту, когнітивні ознаки концепту.*

Гра як об'єкт наукового дослідження викликала інтерес багатьох провідних учених у різних галузях науки – філософії, психології, лінгвістики. Психологічний феномен гри вивчали відомі психологи – такі як Л.С. Виготський [3], Д.Б. Ельконін [8; 9], Г. Крайг [5], Г.С. Абрамова [1], О.О. Смирнова [4] та ін. Лінгвістичну категорію «гра» досліджували видатні зарубіжні та вітчизняні науковці, серед яких Л. Вітгенштейн [2], А. Вежбицька [11], М. Гроховський [10], М.В. Нікітін [6], В.Ф. Старко [7].

Разом із тим, визнаним є факт, що гра як етнокультурний елемент мовної картини світу на сьогодні вивчена ще недостатньо [7, с. 7].

Актуальність нашої роботи зумовлена потребою дослідити концепт ГРА (PLAY) в лінгвокогнітивному та лінгвокультурному аспектах, з точки зору британської дитини як носія мови і представника певної етнокультури, з урахуванням новітніх досягнень в галузі когнітивної лінгвістики та дитячої психології.

Наукова новизна нашого дослідження визначається необхідністю вивчення особливостей вербалізації основних понять, які дитина засвоює в процесі пізнання оточуючого її світу, зафіксованих в дискурсі англomовної дитячої літератури.

Мета дослідження – виявити і описати структуру і мовні засоби репрезентації концепту PLAY в текстах британської англomовної дитячої літератури.

Об'єктом дослідження є концепт PLAY, представлений в дискурсі англomовної дитячої літератури.

Предметом дослідження виступають компоненти концепту PLAY та мовні репрезентації концепту.